

Del 1

DEN UNIPOLÄRA
VÄRLDSORDNINGENS
FRAMVÄXT
OCH INNEBÖRD

Från tretton kolonier till ohotad supermakt

USA HAR VARIT EN TERRITORIELLT, kulturellt och ekonomiskt expansiv makt under hela sin historia. Att utvecklas från tretton små kolonier till världens främsta supermakt på mindre än 250 år är en makalös bedrift och har krävt en aktiv utrikespolitik där man ständigt sökt mer inflytande och flyttat fram sina positioner. Först över den egna kontinenten och närområdet och senare ut över världen. I dag har USA runt 800 militärbaser runt om i världen, lite beroende på hur man räknar, och av varierande storlek och tyngd. Men det finns inte någon plats på världskartan där man inte kan slå till militärt inom 24 timmar.

Den militära expansionen har främst skett efter andra världskriget och har motiverats på lite olika sätt, men till stor del vilar den på idén om att USA bygger på exceptionella, frihetliga värden som kan anses universellt giltiga och som det inte bara är rätt utan också nödvändigt att sprida till andra länder och folk.²² Ett uppdrag man uppfattar sig ha, som har mynnat ut i att USA ska vara en modell för omvärlden men även omforma denna efter sitt eget mönster.²³ Detta eftersom USA ses som ett moraliskt överlägset land, vars idéer och politiska institutioner står över andra länders. En form av vinna- eller försvinna-mentalitet gentemot omvärlden i vilken det har blivit avgörande att bekämpa stater, ideologier

eller personer som har uppfattats hota detta unika system. Strategierna för detta har sett olika ut i olika tidsperioder.

USA var också, när man började sin expansion, en ung nation och som sådan uppfattades den som skör och sårbar för attacker från makter som var ute efter landet och ville förgöra det. Denna kombination av expansionsvilja och sårbarhet har även fortsatt präglat den amerikanska självbilden. Varje hot har uppfattats som existentiellt, och som något man varit nödgad att agera mot, inte sällan i föregripande syfte i ambitionen att försöka nå det onåbara – ”absolut säkerhet”.^{24, 25, 26}

Inte minst efter den andra industriella revolutionen på 1880-talet blev ekonomiska incitament för att öka USA:s inflytande utanför dess territoriella gränser mer framträdande även om landets exceptionella värdegrund också fortsatt spelade stor roll, inte minst retoriskt. Genom att tvinga omvärldens marknader att öppna upp för amerikansk ekonomiskt intrång kunde man hålla idén om *the self-made man* och den amerikanska drömmen levande. Detta drev på för en mer expansiv utrikespolitik som följaktligen successivt vidgade USA:s inflytandesfärer.²⁷

På flera sätt har den här politiken varit framgångsrik. USA blev tidigt drömmarnas och möjligheternas land som omvärlden blickade avundsjukt mot. Washington kunde på så sätt bekräfta värdet av sina strategier genom att se hur man successivt blev den dominerande ekonomiska och kulturella stormakten i världen.

Men det var först under efterkrigstiden på 1940-talet, som vi senare ska beskriva mer i detalj, som man omfamnade idén om en *grand strategy*, det vill säga att USA:s mål skulle vara att bygga upp ett fullständigt militärt övertag och global dominans, inte enbart fokusera sina säkerhetsintressen till den egna hemisfären. Dessförinnan hade man accepterat att

man var en stormakt bland flera, om än den med de ädlaste syftena. Men där och då skapades, som omslaget på *Time* (*Life*) *Magazine* indikerade i sitt februarinumner 1941; *The American Century*, ett uttryck som markerade att USA inte skulle känna några gränser utan leda världen.

Stephen Wertheim har i sin forskning daterat Washingtons omfamnande av grand strategy-tanken (hädanefter kallad den stora planen) till tiden för Frankrikes snabba kollaps under andra världskriget 1940. Han menar att det blev den enskilt viktigaste händelsen till varför eliten i Washington började uppfatta världsfreden som beroende av ett USA som var militärt överlägset.²⁸ Det var emellertid först efter andra världskrigets slut som man kunde se en sådan vision som fullt ut möjlig.

Efter det krigshärjade Europas splittring i en västlig och en östlig del fanns ett uttalat behov av att stå emot totalitära regimer (i praktiken även socialism i alla dess former). Att axla rollen som en global kraft för fred öppnade en möjlighet att stärka den amerikanska ekonomin samtidigt som man hjälpte Europa på fötter. Det blev en allmän uppfattning i väst att om USA misslyckades med att nå global dominans så skulle antiliberala och antidemokratiska krafter vinna och därmed nya omfattande krig följa. "Den amerikanska freden" utlovades bli en motkraft som skulle segra över destruktiva krafter.

Känslan av att USA behövde söka global dominans för att upprätta fred innebar snart att Washington ansåg sig manade att reducera och hägna in Sovjetunionens inflytande genom att bygga upp militärbaser och militära allianser (stöd till andra regeringars militär) i stora delar av världen. Men att bygga upp den globala dominansen blev ett synnerligen våldsamt projekt där USA intervenerade militärt i

främmande länder vid inte mindre än 119 tillfällen mellan 1946 och 1989. Delar av detta var befogat sett till hotet från Sovjetunionen, andra delar var det inte och skapade fler problem än det löste.²⁹

Vid 66 tillfällen skedde det med hemliga militära operationer, i dussintals andra fall skedde det genom öppna militära interventioner med målet att störta utländska regeringar (25 gånger lyckades man), och vid några tillfällen (t.ex. i Korea och Vietnam) med fullskaliga krig för att säkra att olika länder skulle ställa sig på USA:s sida.³⁰

Vi ska längre fram titta närmare på hur dessa krig såg ut och vad som styrde dem, men det är värt att påpeka redan här att det innebar att det successivt skapades en militär struktur som gjorde USA till synes starkare och starkare och Washington allt mer övertygad i sin ambition att på sikt lyckas nå total global dominans. Kostnaderna för den här framgången blev skyhöga inte bara för de människor som stod i vägen för expansionen av amerikanska makt- och inflytandesfärer – utan även för amerikanerna själva.

När USA väl stod ensamt kvar som supermakt och liberala värden uppfattades ha segrat och vi, som Francis Fukuyama, en välkänd statsvetare uttryckte det, hade nått "historiens slut",³¹ hade Washington kunnat välja en annan väg än vad man gjorde. Det hade varit fullt rimligt att agera på ett sätt som gjort USA till en legitim ledare för merparten av omvärlden genom att främja demokrati, allmän välfärd och mänsklig utveckling med demokratiska och humanitära medel.

Om man i det läget hade accepterat att man inte alltid kan vinna eller dominera överallt hade man inte behövt försvara sig själv genom ändlösa krig, vilket inneburit att man hade varit i en starkare ideologisk position i dag i relation till

andra stormakters aggressioner, till exempel Rysslands invasion av Ukraina. Men lockelsen i att uppnå en ovillkorlig global dominans var helt enkelt för stor.

Motstånd och motkrafter

Parallellt med att militarism och expansion kontinuerligt fördjupats, har det alltid funnits ett motstånd i det amerikanska samhället mot expansiva ambitioner, personer som velat att USA ska hålla tillbaka, vara återhållsamt och fokusera på direkta hot, inte jaga monster eller försöka omskapa världen till sin avbild. Motviljan bland många amerikaner mot expansiva och militaristiska strategier och motviljan mot att USA ska ge sig in i krig har ständigt utmanat hökarna i Washington som samtidigt aktivt motarbetat just det motståndet.

Drivkrafterna bakom motståndet har haft sin grund i en lång rad olika motiv och genom olika kanaler. Det amerikanska samhället är, när det gäller politiskt engagemang, dynamiskt och livligt. Det utvecklas ibland i gräsrotsorganisationer, ibland av enskilda välkända profiler och inte sällan av etablerade om än ensamma politiker. Därtill använder vanliga medborgare i USA sin fritid, sina semestrar och sparpengar till att demonstrera, aktivera sina lokala nätverk, skriva insändare och uppvakta politiker för att försöka förändra.

Det finns en lång rad människorättsorganisationer, *Veteraner mot Vietnamkriget*, *Veteraner mot Irakkriget*, *Veteraner för fred*, Code Pink och Friends Committee on National Legislation (FCNL) som är en lobbygrupp som arbetar tillsammans med Kväkarna (Quakers), för att nämna några grupper som engagerat arbetar för en annan utrikespolitisk riktning. Organisationer med långa anor, FCNL har exempelvis aktivt

jobbat med lobbyarbete gentemot den amerikanska kongressen sedan 1943.

Veteraner som protesterade mot krig gjorde sig väl kända efter Vietnamkriget och organiserade fler än 25 000 hemkomna soldater. 2004, mitt under pågående krig i Irak, väcktes många frågor bland militärer som varit på plats om vad som motiverat kriget och hur det bedrevs, vilket återigen organiserade tusentals veteraner för att försöka få ett slut på kriget. Initiativet till Veteraner mot Irakkriget, togs under det årliga mötet med organisationen Veteraner för fred (*Veterans for Peace*). En organisation som arbetar med upplysning och lobbying och vars syfte är att USA ska bli mer återhållsamt avseende militära lösningar:

Veterans For Peace (Veteraner för fred) är en global organisation för oss som är krigsveteraner och våra allierade, med det kollektiva målet att bygga en kultur för fred genom att använda våra erfarenheter och höja våra röster. Vi informerar allmänheten om de verkliga orsakerna till krigen och deras enorma kostnader, med en upplevd skyldighet att läka krigens sår //....// Med detta mål i sikte kommer vi att arbeta tillsammans med andra både nationellt och internationellt för att avhålla [restrain] våra regeringar från att intervensera, öppet eller i hemlighet, i andra nationers angelägenheter.³²

Vi har genom hela historien också mött forskare och författare, mer eller mindre kända i Sverige och med olika bakgrund och perspektiv, som enträget och med knivskarp penna har lyft fram vad de menat varit exempel på Washingtons hybris och hur den gång på gång lett fel. Listan kan göras lång men namn som kan vara värda att nämna är Kurt Vonnegut, Gore Vidal, Chalmers Johnson, Noam

Chomsky, Barbara Ehrenreich, C. Wright Mills, Reinold Niebuhr, Phyllis Bennis, Chris Preble, John Mersheimer och Stephen Walt.

Eller journalister som med fakta och ett kritisk öga ifrågasatt beskrivningar från krigen som politikerna velat gesken av. I.F. Stone, som under Vietnamkriget i sin "I.F. Stone's Weekly" som gavs ut 1953–1971, beskrev verkligheten utifrån vad han såg och lärde i Vietnam med omnejd, utan att rädas konsekvenserna: *Vad världen (och särskilt Vita huset) måste komma ihåg är att aggression släpps lös och trappas upp när en part i en dispyt ensam kan bestämma vem som är skyldig och hur denne ska bestraffas.* Seymour Hersh, en journalist som genom hela sitt liv grävt och avslöjat olika amerikanska krigsbrott och som blev prisbelönad för sitt avslöjande av Song My-massakern i Vietnam 1968. Hans mest välkända avslöjande på senare år var det om amerikanska soldaters tortyr av irakiska fångar i Abu Ghurayb-fängelset utanför Bagdad, som också öppnade upp för en vidare genomlysning av amerikanska förhörsmetoder, exempelvis på fånglägret på Guantánamobasen. Eller Jeremy Scahill, också han journalist, som under 2000-talet visat hur drönarkrigsföringen och privatiseringen av krigen under 2000-talet gjort USA till en av de värsta krigsbrottslingarna.

Vi har också sett politiker som vid olika tidpunkter kraftfullt motsatt sig krig och en fördjupad militarism. George McGovern (demokrat från South Dakota som satt i amerikanska kongressen 1957–1981), Barbara Lee (demokrat från Kalifornien, fortfarande verksam och har suttit i kongressen sedan 1998), Chuck Hagel (republikansk senator från Nebraska och försvarsminister i Obamaadministrationen 2013–2015), eller Robert Kennedy (bror till John F. Kennedy, senator från New York och justitieminister 1961–1964), som fick betala det högsta priset, sitt liv, till följd av att han inte

ville välja militarismen som väg framåt. Eller ikoner som Martin Luther King (medborgarrättskampens ledare i USA under 1950- och 60-talet) och Daniel Ellsberg (som avslöjade graverande fakta om Vietnamkriget genom att offentliggöra vad som fått namnet Pentagon Papers), Edward Snowden och Chelsea Manning som båda avslöjat olika krigsbrott genom att läcka hemlig information till pressen i syfte att bromsa alla former av imperialistiska ambitioner och övertramp och därigenom tagit enorma personliga risker. Alla är de patrioter som beskrivit hur deras land tappat bort sin värdegrund i jakt på inflytande.

Vid ett digitalt seminarium den 17 juni 2013 slog Edward Snowden fast att – *Detta är ett land som är värt att dö för, men att se någon med en position som James Clapper, tidigare chef för den nationella underrättelsetjänsten, ljuga grovt för allmänheten och utan att drabbas av några följder är ett bevis på en skadad demokrati. Allmänhetens samtycke är inget samtycke om denna allmänhet inte är informerad.*

Dessa krafter har trängts undan och fortsätter att trängas undan av ett eller annat skäl och USA har successivt kunnat vidga sina makt- och inflytandesfärer för att 1989 äntra världen som en ohotad supermakt på toppen av sin styrka. Engagemanget och det idoga arbetet bland kritiker har däremot inte avstannat.

En förrädisk självbild

Genom den dominerande självbilden, det vill säga idén om att USA står för universellt giltiga värden och att det amerikanska systemet är eftersträfvansvärt för alla, har makthavarna i Washington levt med föreställningen att interventioner i andra länders angelägenheter alltid sker för allas bästa. Det har blivit en historiskt accepterad sanning att amerikanska liberala värden och institutioner konstituerar

en generaliserbar modell som understödjer mänskliga rättigheter och välstånd.³³ Man ser sig själv helt enkelt som bättre än andra stormakter genom att man uppfattar sig drivas av ädlare intressen. Därmed tillförs den USA-ledda världsordningen såväl ett moraliskt syfte som ett berättigande att dominera. Men den självbilden är förrädisk:

För många amerikanska policymakare är det axiomatiskt att USA är en kraft för det goda i världen. En oundgänglig stormakt. Till skillnad från föregångaren det brittiska imperiet förkroppsligar USA universella värden, och därav följer att det som är bra för USA är bra för världen. Visst, USA kan ibland misslyckas med att upprätthålla värdena, och visst, det kan då och då tvingas göra en supermakts smutsiga jobb, men i hjärtat är det bättre än andra supermakter – både nuvarande och tidigare – eftersom man drivs av det som är gott för alla, inte bara för en själv.³⁴

TOM MCTAGUE juli 2022

Washingtons ingripanden kan heller aldrig – med de här glasögonen – förstås som ett hot mot andra länder, eftersom USA aldrig – utifrån sin egen självbild – kan vara imperialistiskt. På det här sättet blir ”att befria andra länder från dess despotiska ledare” bra för alla – även om ländernas befolkningar inte själva inser det. De behöver bara rätt vägledning. Och detta till och med om despotisk i praktiken bara innebär någon vars politiska ambitioner inte överensstämmer med amerikanska måttstockar. Inte sällan har det också påståtts ske i form av ett uppdrag som är sanktionerat från Gud:

Den frihet vi värdesätter är inte Amerikas gåva till världen.
Den är Guds gåva till mänskligheten //...// Jag är stolt över

att vårt land förblir de förtrycktas hopp och den starkaste kraften för det goda på denna jord //...// Vi försvarar inte bara våra värdefulla friheter utan också friheten för folk överallt.

GEORGE W. BUSH 28 jan 2003³⁵

På det här sättet har man skapat en av de mest motsägelsefulla politiska grundvalarna i världen, nämligen den att enbart genom att ta ifrån andra människor friheten att avgöra sin framtid kan man skapa verklig frihet för alla och absolut säkerhet för sig själv.³⁶ Men hur fruktansvärda brott andra länders ledare än har begått och som föranlett USA att intervensera och ockupera, så har USA många gånger kommit att uppfattas – och också blivit – inget mindre än en ny förtryckarstat.³⁷

Washington har även genom hela sin historia vägletts av en tanke om att man har ett öde och en mission att göra världen mer lik sig själv. Något som har manifesterats genom antingen expansion över den egna kontinenten eller genom internationell dominans. President Woodrow Wilson hävdade redan 1920: *Det är förvisso Förenta Staternas manifesta öde (manifest destiny) att ta ledningen i försöken att göra denna anda (demokratin) segerrik.*³⁸

Ödets ursprung

”Manifest destiny”, det manifesta, förutbestämda, ödet, var ett begrepp som myntades av journalisten John Louis O’Sullivan i en artikel i *Democratic Review* sommaren 1845, och hade då som främsta syfte att rättfärdiga annekteringen av Texas. Det är dock en överdrift att hävda att begreppet uppfanns av O’Sullivan. Snarare har varje land eller imperium på ett eller annat sätt formulerat liknande tankar^{39, 40, 41}

men O'Sullivan's skrift skapade vid tidpunkten en tydlig föreställning om ett öde för det nya landet, Förenta staterna. Detta öde ansågs samtidigt givet till landet från gudomligt håll. Amerika sågs som förutbestämt att bli ett framstående land såväl politiskt som territoriellt.^{42, 43}

När begreppet lanserades blev det en kombination av ord som under den aktuella tidsandan blev centrala eftersom den skapade en känsla, om än abstrakt, som fick omfattande betydelse. Detta kan förstås genom det faktum att responsen var omedelbar och fick en plats i kongressens debatter och underströk den iver som redan fanns i vissa politiska led att utöka det amerikanska territoriet (genom att tränga bort landets ursprungsbefolkning) och utvidga de nationella intressena.⁴⁴ Idén om ett förutbestämt öde erbjöd amerikanerna då och därefter en legitimerande myt för just en kontinuerlig expansion.⁴⁵ Uttrycket myntades i just rätt tid för att förklara och ge en vision om i vilken riktning landet skulle gå och vad nationen skulle bli i framtiden.⁴⁶ Det tillhandahöll ett slagord som gav en djupare mening åt konceptet "den nya världen" – ett amerikanskt idiom.⁴⁷

Uttrycket attraherade därtill tillräckligt många människor för att skapa en rörelse som fick omfattande betydelse.⁴⁸ Tron på ett förutbestämt öde anammades också av en mångfald av människor och grupper. Såväl nord- som sydstatarna, demokrater som republikaner tillägnade sig begreppet och gav det sin specifika innebörd med vissa gemensamma beskrivningar. Oavsett hur man uppfattade det så bidrog det till formandet av den amerikanska patriotismen och en idé om att man tillhörde ett exceptionellt folk.⁴⁹ Det som förenade den sekulära och den heliga innebörden av uttrycket var idén om Amerika som innehavare av ett unikt uppdrag, en kontinuerlig, given process som inte bara legitimerade expansionen i olika former utan gav den dess hela mening.⁵⁰

Idén om ett öde och mission har sedan löpt som en röd tråd genom den amerikanska historien. Efter att ha varit något mer nedtonad under efterkrigstiden gav president Ronald Reagan ny kraft åt känslan bland annat i ett tal 1983:

Förenta staternas försvarspolitik baseras på en enkel förutsättning: Förenta staterna startar inga konflikter. Vi kommer aldrig att vara angripna. Vi behåller vår styrka för att avskräcka och försvara mot aggression – för att slå vakt om frihet och fred. //...// USA har ett öde och en plikt, en plikt att bevara och hålla heliga mänsklighetens urgamla längtan efter fred och frihet och ett bättre liv för kommande generationer.⁵¹

Samma tanke uttryckte Barack Obama långt senare, när han 2011 i sitt årliga tal till nationen sa:

Vi gör stora saker. Idén om Amerika står sig stark, vårt öde förblir vårt val. Och denna kväll mer än två århundraden senare, så är det på grund av vårt folk som vår framtid ser hoppfull ut, som vår resa går framåt och som våra förenande band är starka.

USA blir ensam supermakt

Från Gulfkriget till kriget mot terrorismen

Den snabba segern i Gulfkriget 1991, som ansågs ha nåtts till ett "lågt pris", följde tätt efter att USA gått segrande ur kalla kriget, blev det definitiva beviset för makthavarna i Washington på att USA var oövervinnerligt och inte borde se några begränsningar för att nå total global dominans. Därmed var fältet fritt för att utropa sig själv till världspolis och för George H.W. Bush att peka ut att världen bevittnade en ny världsordning ("a new world order") under ledning av USA.

Genom att placera baser i Saudiarabien, fortsätta driva på för ett maktskifte i Irak och lägga kraftiga sanktioner mot Bagdad utökades målsättningen till att ta kommandot i Mellanöstern och omforma ländernas ledningar i en USA-vänlig riktning. Ett uppdrag som i bästa fall kan beskrivas som övermodigt. Men den här strategin kan också sägas ha blivit början till slutet för supermaktstanken eftersom det skulle komma att leda USA in i ett långt och kostsamt krig mot Irak dryga tio år senare i mars 2003.

Även om den katalyserande händelsen för invasionen 2003 var terrorattackerna två år tidigare, den elfte september 2001, är det nämligen helt rimligt att tro att ett krig varit oundvikligt på längre sikt även bortsett från dessa fasansfulla attacker.⁵² Hela 1990-talets politik gentemot Irak bäddade snarare för ett ovillkorligt USA-lett maktskifte i Bagdad och signalerade just det övermod som kom att präglade Washingtoneliten efter kalla krigets slut.

Företrädare för de båda dominerande partierna och alla presidentadministrationer i modern tid har, om än på lite olika sätt, agerat med siktet inställt på militär dominans för USA. Men omedelbart efter Sovjets sammanbrott, och ännu tydligare så efter 2001, skulle USA komma att visa allt mindre och mindre intresse för andra aktörers angelägenheter i det internationella samfundet och i stället stöpa om det internationella systemet helt efter eget tycke.

Rätten att driva krig, till och med i förebyggande syfte för att avvärja framtida potentiella attacker mot USA, formaliserades genom kriget mot terrorismen då man öppet spelade över folkrätten och de olika internationella institutioner som varit vägledande för internationella relationer under efterkrigstiden. Om det funnits återhållande strukturer under kalla kriget, var dessa nu helt borta och det blev i stället fritt spelrum för en grupp neokonservativa hökar

som fick möjligheten att driva igenom en ännu mer extrem variant av Pax Americana som sedan länge varit deras mål.

Det skrevs och talades en hel del om denna klick av extrema militarister under George W. Bushs tid vid makten.^{53, 54} Hur Bush hade kidnappats av neocons* och hur hans oerfarenhet av utrikespolitik gjorde honom till en öppen måltavla för den här konservativa sektens extrema agenda. Det stämde att Bush junior inte hade någon erfarenhet eller större intresse av utrikespolitik när han tillträdde och att han därmed var beroende av andra runt sig i utformningen av politiken som följde efter terrorattackerna, liksom att hans administration hade nära kopplingar till den neokonservativa rörelsen. Men i själva verket var de idéer som fick fäste väl förankrade i breda led i Washingtons säkerhetselit** och hade successivt blivit alltmer mainstream. Detta tack vare att de neokonservativa jobbat metodiskt och tålmodigt över lång tid.

En viktig aspekt av den styrande strategin efter 11:e september var att det nu ansågs som ett överordnat säkerhetsintresse för USA att byta ut flera av regimerna i Mellanöstern. Tankarna var inte nya men det motstånd som funnits mot en sådan plan tidigare försvann i samma stund som planen flög in i World Trade Center.

* Neocons – eller neoconservatives (neokonservativa) är en politisk gruppering med en tydlig agenda för amerikansk dominans och som växt fram över lång tid. Dess politiska idéer samt framväxt kommer att förklaras ingående i del två.

** Med säkerhetselit menas de personer i Washington som jobbar inom utrikes- och säkerhetspolitik genom lobbyism, tankesmedjor, militärindustrin och politiken och som över tid blivit allt mer sammanflätade, vilket beskrivs ingående i del 3.

Regimbyten i Mellanöstern

I dag vet vi däremot att George W. Bush redan under första mötet med det nationella säkerhetsrådet, alltså bara tio dagar efter sin installation och ett drygt halvår före terrorattacker-na, efterfrågade ett sätt att komma åt Iraks president Saddam Hussein (O'Neill 14 jun 2006).⁵⁵ Trots sina vallöften om en mer återhållsam utrikespolitik från Bushadministrationen, i kontrast till Clintons interventionistiska linje, har vittnen från insidan berättat att vicepresident Dick Cheney också han förde Irak på tal redan i januari 2001 på ett möte om olika alternativ gällande vilken strategi den nya administrationen skulle kunna tänkas föra mot Irak.⁵⁶

Den dåvarande nationella krisledaren Richard A. Clarke har även han vittnat om att Irak flera gånger var uppe på agendan under våren 2001 och att man efter terrorattackerna 11 september vägrade inse att Irak inte hade med terrornätverket al-Qaida att göra.⁵⁷

I verkligheten hade Irak varken varit inblandat i terrorattacker eller uttalat några hot mot USA. Dessa motiv var således fabricerade eller klart överdrivna. Men Bushadministrationen, med gott stöd av hela Washingtonetablissemang, påstod att hoten från Irak var explicita och omedelbara. Därför gav Bush den 21 november 2001 försvarsminister Donald Rumsfeld i uppdrag att uppdatera krigsplanerna mot Irak.^{58, 59}

I kretsen närmast presidenten, omvittnat av Bushmedarbetarna Richard Haass och Scott McClellan, rådde det föga tvekan om att presidenten efter terrorattackerna hade för avsikt att invadera Irak och att detta var oundvikligt, även om han officiellt sa att han önskade en annan utväg.^{60, 61} Bushs rådgivare McClellan har också i intervjuer hävdade att presidenten medvetet vilseledde det amerikanska folket och att han från makttillträdet varit fokuserad på Saddam Hussein och på att landets olja var att betrakta som ett amerikanskt

säkerhetsintresse. Andra runt Bush har kallat hans utsagor för nonsens. McClellan avgick i protest 2006⁶² och stod fast vid sin hållning:

Under den permanenta kampanjerna handlade allt om att manipulera källorna som skapade den allmänna opinionen till Bushs fördel [det sätt som Bush hanterade Irakfrågan från sommaren 2002] i det närmaste garanterade att användande av våld blev den enda möjliga utvägen.

MCCLELLAN 2008⁶³

Det fanns många personer runt Bush som var pådrivande när det gällde Irak. Försvarsminister Donald Rumsfeld, som på Bushs uppmaning gav säkerhetsexperter vid CIA order om att utreda möjligheterna att agera mot Irak redan den 1 december 2001 var, enligt källor till den berömde journalisten Bob Woodward, mycket bestämd över att operationen borde genomdrivas snarast möjligt.⁶⁴ Även den biträdande försvarsministern, Paul Wolfowitz*, framställde tydligt att Irak utgjorde ett hot mot USA och att han betraktade det som troligt att Saddam Hussein sponsrade terrorism.^{65, 66} Wolfowitz påstod ha varit angelägen om att det skulle bli en invasion av Irak och insisterade på att det skulle tas fram uppgifter som kunde leda till ett agerande.

Wolfowitz har också själv berättat i en intervju i *Vanity Fair* den 9 maj 2003, att en av hans första tankar den 11 september var att terrorismen nu hade gått in i en ny fas som skulle kräva insatser även mot de stater som skyddade

* Dick Cheney, Donald Rumsfeld och Paul Wolfowitz är alla personer som innehaft framträdande positioner i olika presidentadministrationer sedan 1970-talet och på olika sätt haft inflytande över politiken och olika vägval.

dem och utrustade dem. Han hade även, enligt egen utsago, redan dagarna efter 11 september på Camp David (presidentens fritidshus) diskuterat med "den innersta kretsen" vilken roll Irak kunde ha spelat:

Det fördes en lång diskussion under dagen om vilken roll, om någon, Irak skulle ha i en strategi mot terrorismen. På ytan föreföll i varje fall ämnet vara – inte om – utan när.

PAUL WOLFOWITZ 2003.⁶⁷

Så här i efterhand vet vi att administrationen var väl medveten om att en invasion av Irak inte med enkelhet skulle vinna vare sig det amerikanska folkets eller omvärldens gillande utan att det skulle krävas en omfattande kampanj. Men de fasansfulla terrorattackerna hade gett Bushadministrationen stora chanser att lyckas motivera såväl behovet av att demokratisera Mellanöstern som tanken om att USA behövde totalt dominera världsordningen för att kunna bli säkert igen. I bakgrunden stod många redo att erbjuda en färdplan för hur en invasion skulle gå till. Under hela 1990-talet hade sådana tankegångar haft en framträdande roll bland Washingtons säkerhetselit men hade fått vänta på att kunna förverkligas.

Hybris

Den 7 mars 1992, alltså bara ett par år efter kalla krigets slut, hade *New York Times* publicerat delar av ett läckt hemligstämplat policydokument. Dokumentet, som var undertecknat av Paul Wolfowitz, som vid den tiden arbetade på försvarsdepartementet, var riktat till höga officiella politiker och tjänstemän på Pentagon.⁶⁸ Rapporten, med titeln *Defense Planning Guidance for the Fiscal Years 1994–1999*,

väckte viss uppståndelse eftersom man i den hade dragit slutsatsen att USA visserligen inte kunde förändra allt som var fel i omvärlden, men att det åtminstone borde vara hög prioritet på att ta hand om sådant som hotade amerikanska intressen utomlands. Det var en agenda för att USA borde agera förebyggande för att få bort potentiella hot mot USA:s ställning.⁶⁹

Framtidsoptimismen var visserligen utbredd när den här rapporten skrevs, men samtidigt fanns en osäkerhet bland policymakarna om vad som skulle hända härnäst och hur USA skulle använda sin nyvunna roll som global världspolis. Farhågan bland hökarna var att en alltför avslappnad attityd kunde vara farlig och man ville nu försäkra sig om att det inte skulle ske någon nedrustning eller försvagning av USA:s militär till följd av Sovjets kollaps. I stället ansågs det vara oerhört väsentligt att USA successivt förstärkte sin roll som världspolis (sin unipolära position).

I Wolfowitzdokumentet från 1992, som var adresserat till dåvarande försvarsministern Dick Cheney, var slutsatsen också just att USA måste visa omvärlden att man var överordnad och att inga andra länder skulle ges möjlighet att militärt utmana landets intressen. Ambitionen skulle vara att avskräcka andra starka industrinationer från att trotsa det amerikanska ledarskapet eller att försöka förändra den rådande politiska och ekonomiska ordningen.⁷⁰

För detta behövde man se till att potentiella konkurrenter inte fick någon större regional eller global roll.⁷¹ Noteras bör att det även innefattade att hindra en framväxande europeisk säkerhetsplan som riskerade att underminera Nato och i stället säkra en fortsatt och tydlig amerikansk dominans i Europa. Wolfowitz argumenterade för en ny militär och politisk strategi för eran efter kalla kriget med en tydlig ambition för amerikansk dominans. Denna motiverades

främst med föresatsen att man skulle förhindra spridningen av massförstörelsevapen (Frontline 27 dec 2009),⁷² vilket var en fokusförflyttning från tidigare, då alla former av militarisering hade motiverats utifrån att hindra kommunism och socialism från att spridas. Intresset skulle nu främst riktas mot Nordkorea, Irak och länder i forna Sovjetunionen.⁷³

När dokumentet kom till allmänhetens kännedom gav dock försvarsminister Cheney order om att det skulle skrivas om. Just där och då var en vision om villkorlös amerikansk dominans inte möjlig att tala öppet om. I den version som sedan följde stod ingenting om USA:s beredvillighet att agera ensamt eller om tänkbara förebyggande insatser. Det skulle dröja ytterligare tio år innan detta kunde bli den officiella politiken. Wolfowitz själv har senare sagt att läckan till *New York Times* baserades på ett dokument han inte själv skrivit eller hunnit granska (Wolfowitz 9 maj 2003).⁷⁴ Det som stod i ursprungsdokumentet 1992 skulle emellertid komma att bli vad USA:s utrikespolitik kom att handla om från 2000-talets inledning, när det inte längre fanns några krafter som höll tillbaka.

Project for a New American Century

Innehållet och ambitionerna i Wolfowitz ursprungliga policyplan hade varit mer eller mindre uttalade bland ett betydande antal personer över hela det politiska fältet sedan kalla krigets slut. Det var så pass etablerat att en ny tanke- medja, *The Project for a New American Century* (PNAC), bildades med syfte att söka stöd för en "Reaganistisk" utrikespolitik, vars innebörd var att USA inte skulle välja en mjuk linje mot några som helst hot. PNAC drog till sig ett stort antal profilerade personer och 1997 publicerade

gruppen en programförklaring som pekade ut faran med att USA rustade ned sitt militära försvar och genom det urholkade det amerikanska inflytandet i världen. Särskilt, menade man, var det ett stort problem att USA inte tog höjd för att på allvar kunna möta 2000-talets utmaningar och för att befästa ett amerikanskt ledarskap.

Det policyförslag som senare presenterades (2000) och som fick namnet *Rebuilding America's Defenses-Strategy, Forces and Resources For a New Century* pekade ut vilka åtgärder som utrikes- och försvarsdepartementen borde vidta. Dokumentet var skrivet av Robert Kagan, Gary J. Schmitt och Thomas Donnelly, samtliga kopplade till en annan inflytelserik tankesmedja, *American Enterprise Institute* (AEI), ett av de mest hårdföra policyinstituterna i Washington. Undertecknade det färdiga förslaget gjorde bland andra Dick Cheney, Elliott Abrams, Francis Fukuyama, I Lewis "Scooter" Libby, Donald Rumsfeld, John Bolton och Paul Wolfowitz. Alla personer som på olika sätt haft framträdande politiska positioner under 2000-talet.

Gruppen har ofta beskrivits som en liten sammansvärjning av personer som "kidnappade" händelserna den 11 september för att få igenom sina egenkonstruerade idéer och intressen i Bushadministrationen och utnyttja det trauma som amerikanerna kände efter terrorattackerna.⁷⁵ Men deras idéer byggde i praktiken alltså vidare på ett tankegods som väglett Washington sedan lång tid tillbaka och som vi kommer att beskriva senare i boken. Skillnaden var att det nu blev en explicit ambition att runda FN-stadgan och folkrätten och släppa de begränsningar som USA tidigare i historien officiellt accepterat.

PNAC:s triumfögonblick

Vid American Enterprise Institute* är några av vårt lands främsta hjärnor upptagna med några av vår nations största utmaningar. Ni gör ett så viktigt arbete att min administration har lånat 20 sådana hjärnor. Jag vill tacka dem för deras insatser, men jag vill också påminna folk om att under 60 år har forskare från AEI gett viktiga bidrag till vårt land och vår regering, och att vi är tacksamma för dessa insatser.

GEORGE W. BUSH

Remarks on the Future of Iraq

26 februari 2003, AEI⁷⁶

Kopplingarna mellan idéerna som utvecklats under en längre tid inom AEI och som presenterades i PNAC-dokumentet 2000 och vad som senare formulerades i Bushdoktrinen 2002 är tydliga. I dokumentet från 2000 uttrycktes det helt öppet att de mål man hade för det amerikanska ledarskapet skulle ske med hjälp av en långsam transformation, eftersom det saknades en katalyserande händelse såsom ett nytt Pearl Harbor:

Further, the process of transformation, even if it brings revolutionary change, is likely to be a long one, absent some catastrophic and catalyzing event – like a new Pearl Harbor.

PNAC 2000:51.

* American Enterprise Institute representerar några av de mest hårdföra interventionisterna bland Washingtons tankesmedjor. Grundarna av Project for New American Century har alla varit eller är kopplade till tankesmedjan och de erbjöd med denna och andra samarbeten med Bushadministrationen en färdplan för hur kriget mot terrorismens skulle utformas.

PNAC argumenterade, trots betänkligheter över bristen på mobiliserande händelser och hur snabbt transformationen skulle kunna gå, med övertygelse om behoven av förändring i Mellanöstern. Redan den 28 januari 1998 hade några av medlemmarna i PNAC skrivit ett öppet brev till dåvarande president Clinton där de uppmanade honom att ta fram en strategi för att avlägsna Saddam Hussein från makten i Irak. De hävdade då att detta, trots de uppenbara risker som det var förknippat med, var mindre farligt än att underlåta att agera, eftersom Saddam hade ambitionen att utveckla kärnvapen. Delvis som ett resultat av PNAC-företrädarnas påtryckningar skrev Clinton, den 31 oktober 1998, under *The Iraq Liberation Act* som gjorde stödet till regimskifte i Irak, alltså att avlägsna en suverän nations ledare, till en prioritet för USA (Clinton 31 okt 1998)⁷⁷, samt att man skulle stödja demokratirörelser inne i Irak (Public Law 105-338:3).⁷⁸ En strategi som bryter mot internationella rättsprinciper och inte kan förstås på annat sätt än att man uppfattar sig ha rätt att göra som man vill.

Det huvudsakliga budskapet i PNAC:s 90 sidor långa policydokument från 2000 handlade sedan om att USA inte längre skulle behöva smyga med ambitionen att söka total dominans.⁷⁹

Skälet till att så stort fokus i Washington kom att handla om att "skapa demokratier" var att man ansåg att dessa tenderade att vara mer följsamma gentemot USA:s intressen och bli mer beroende av USA:s välvilja än mera odemokratiska stater och därmed inte utmana USA:s position lika lätt som andra. Demokratiseringsprojektet, som vi sett i studien av MIP, kom att bli den dominerande idén för Washingtons militärstrategi, och byggde alltså inte på någon altruism, men inte heller på någon empirisk erfarenhet som stödde att sådana projekt är framgångsrika.

PNAC-dokumentet underströk också en oro för och kritik mot vad man menade var ett förfall av den amerikanska militärmakten och krävde en ny, kraftfull ekonomisk satsning på försvaret. Saknades gjorde en analys av hur Ronald Reagans upprustningspolitik och projektet Stjärnornas krig under 1980-talet hade gjort den amerikanska ekonomin till den mest skuldyngda i världen och försvagat landets ekonomiska särställning med de risker som det medförde.⁸⁰ Den korta tid av svag nedgång i militärbudgeten som följde på kalla krigets slut i början på 1990-talet och som PNAC syftade på, hade därtill skett utifrån en hög ingångsnivå och en militärbudget som kontinuerligt vuxit sedan andra världskrigets slut. Men en avspänning – eller militär nedtrappning – är ingenting som militärindustrin vill se genomdrivas. Militärindustrilobbyn mobiliserar kraftfullt och effektivt varje gång någon administration försöker skära i försvarsutgifterna. Flera företrädare från PNAC hade också nära band till militärindustrin genom att de suttit i styrelser, mottagit bidrag eller på annat sätt jobbat med något av de stora företagen där:

Det har länge varit en sanning, vilket dokumenterats av C. Wright Mills i hans banbrytande studie [The Power Elite (1956)], att försvarskontraktörer har en svängdörrsrelation med USA:s statsmakt, något som har bidragit till att forma särskilda utrikespolitiska strategier, militära anslagspolicys och definitioner av vad som är strategiska hot. Det finns tunga belägg för att svängdörrsrelationen intensifierades under året före 9.11 och från 9.11 och fram till idag. //...// Det effektivaste svängdörrarna som förenade de militära företagen med Bush-administrationen var PNAC.

RONALD W. COX
Florida International University⁸¹

När PNAC formulerade sin vision för USA 2000 var terrorismen inte ett primärt hot. Av den anledningen är terrorism inte heller omnämnt i dokumentet som det mest framträdande hotet mot USA. Men hökarna fick sitt Pearl Harbor, och en förevändning att fördjupa och befästa den amerikanska dominansen och möjligheten att helt förändra världspolitiken och världsordningen i samma stund som fyra kapade flygplan flögs in i olika byggnader eller kraschade i New York och Washington DC den 11 september 2001.

Det skulle bli början till en militär upptrappning som saknar motstycke i historien och återigen försätta USA i en spiral av ändlösa krig, men framför allt skulle det komma att underminera folkrätten, internationella institutioner och rättsordningen i världen. I efterhand kan det te sig som att alternativen inte var så många, att de villkorslösa krigen, drönerattackerna runt om i världen, tortyren och annat som följde var en rimlig strategi i en ny tid av hänsynslös terrorism. Men självklart hade svaren kunnat vara helt andra. Man hade kunnat inrikta sig på att straffa de skyldiga, använda sig av preciserade attacker mot begränsade mål, underrättelseoperationer och demokratiseringsinitiativ som inte byggde på militärt våld. Man hade även kunnat använda sig av utsträckta händer från länder som vanligtvis uppfattas som USA:s fiender men som där och då erbjöd möjligheter till en annan framtida relation.

Kriget mot terrorismen

Det finns ett värdesystem som vi inte kan kompromissa med, och det är de värdena vi hyllar. Och om de värdena är goda nog för vårt folk, så bör de vara goda nog också för andra.

GEORGE W. BUSH 20 nov 2002⁸²

Jag är stolt över att vårt land förblir de förtrycktas hopp och den största kraften för det goda på denna jord.

GEORGE W. BUSH 7 oktober 2001⁸³

Sättet på vilket Bushadministrationen valde att bedriva sitt krig mot terrorismen innebar i stället för ett brett samarbete med preciserade, riktade insatser mot terrorceller en urholkning av internationella rättsprinciper. Inte bara saknades en klar definition av vem "fienden" var eller klara "gränser" för hur konflikten såg ut och vad som var ett rimligt mål. Hotet fanns plötsligt överallt och motståndaren kunde i princip aldrig besegras helt, vilket är en oemotståndlig logik om man vill expandera sin inflytandesfär. En så diffus och allestädes närvarande fiende är förstås också obegränsat hotfull, vilket rättfärdigar i princip alla sätt att försöka bekämpa den. Adderat till det ger den rädsla människor känner inför oberäkneliga hot, även stöd för vedergällningsattacker mot helt oskyldiga människor.

En ny logik tog form där världen omedelbart blev en farligare plats och där även andra mäktiga länder utöver USA bjöds på möjligheter att slå till mot eller invadera länder, folk och grupper som man inte gillade och störta regimer eller motståndsgupper som man uppfattar som oacceptabla eller illegitima. Bush fördjupade på så sätt vad Bill Clinton inlett 1992 och vidare genom 1998 års bombkampanj mot Irak och

som hade fördömts av generalsekreteraren i FN Kofi Annan och även av Sverige i kraftfulla ordalag.

Utifrån rådande föreställningar i Washington om att det var helt i sin ordning för USA att söka total dominans på bekostnad av andra – och att detta skulle göra USA absolut säkert – kunde Bush implementera sin säkerhetsdoktrin om förebyggande krig (pre-emptive war). Det vill säga starta krig mot potentiella hot och utan att det föreligger något omedelbart hot mot USA:s territoriella gränser eller mot dess befolkning. Den här doktrinen åsidosatte på flera sätt FN-stadgan och dess artikel 51 som tydligt anger klara gränser för när ett sådant krig kan anses rättfärdigat. Med Bushdoktrinen utmanades i själva verket de flesta internationella rättsprinciper (Iscara 2005).

De neokonservativa krafterna behövde inte längre hålla igen. Richard Perle, en ledande neokonservativ debattör och inflytelserik policyrådgivare, publicerade den 19 mars 2003, dagen för den amerikanska invasionen av Irak, en text där han hyllade slutet på den fantasi som han menade att FN-systemet utgjort:

I den anda av efterkrigsförsoning som diplomater alltid är så angelägna om, så tvingas vi också försona oss med den räddhågsna, fördärvliga föreställningen att en världsordning kräver att vi förskräckta ska rygga tillbaka inför skurkstater som terroriserar sina egna medborgare och hotar oss.

Detta nya århundrade utmanar hoppen om en ny världsordning på nya sätt. Vi kommer inte besegra eller ens hålla tillbaka den fanatiska terrorn om vi inte för in kriget till de territorier från vilka den iscensätts. Detta kommer ibland att kräva att vi använder våld mot stater som skyddar terrorister, så som vi gjorde när vi slog ut talibanregimen i Afghanistan.

De farligaste av dessa stater är de som också äger

massförstörelsevapen. Irak är ett, men det finns andra. Vilket hopp som kan finnas att dessa kan övertygas om att dra tillbaka sitt stöd eller skydd för terrorister vilar på den trovärdighet och effektivitet med vilken de konfronteras. Säkerhetsrådets kroniska misslyckanden går inte att ta miste på: det är helt enkelt inte vuxet uppgiften. Åt oss lämnas koalitioner av villiga. Långt ifrån att avfärda dem som hot mot en ny världsordning, borde vi erkänna dem för vad de är, det sanna alternativet till FN:s ynkliga misslyckande.

RICHARD PERLE 20 mars 2003⁸⁴

I stället för att arbeta med FN och det internationella system som västvärlden alltid hänvisar till gentemot auktoritära ledare som går sin egen väg och trotsar ingångna avtal, valde Bushadministrationen, när man byggde upp sitt försvar för invasionen av Irak och genomförde denna, att samla en "koalition av villiga"⁸⁵ som medvetet agerade utanför – och i trots mot – FN:s säkerhetsråd.

Effekten av den här avsiktliga försvagningen av FN var omedelbart en mer laglös värld, i vilken vi levt sedan dess och som även banat väg för den aggression vi nu ser från Moskva gentemot Ukraina. Det är naivt och vilseledande att inte tro att det föreligger samband mellan hur ledaren för den fria världen agerar i sådana här lägen och vilka rättigheter auktoritära stater tar sig på andra länders bekostnad i ett annat läge.

* Den här koalitionen av villiga (eng: coalition of the willing) bestod av en grupp på 48 länder som på olika sätt gav sitt stöd till USA:s invasion av Irak 2003. Då kriget fördömdes av FN valde flera av USA:s allierade att stå utanför och länder som anslöt sig var främst mindre – eller av USA beroende – länder i Afrika, Asien och Latinamerika. Några allierade anslöt dock och tre länder deltog även i själva invasionen. Det var Storbritannien, Australien och Polen.

Logiken som infördes genom George W. Bushs utformning av kriget mot terrorismen skulle därtill komma att följas upp och på sätt och vis fördjupas av president Obama under hans presidenttid 2009–2017. Trots att han hade gått till val på en ny attityd och med en utsträckt hand mot omvärlden förstärkte han genom sitt omfattande drönarprogram den rättsvidriga krigföring som Bush inlett, eftersom programmet gav presidenten makt att slå till mot människor, inklusive amerikanska medborgare, var de än befann sig och avrätta dem.^{85, 86}

En realitet som politiserade den moderna krigföringen, det vill säga flyttade beslut om olika militära attacker från Pentagon till Ovala rummet, eller "The situation room", det berömda rummet under Vita huset där presidenten träffar sitt säkerhetsråd.

Detta betyder att i stället för att bli en tydlig kraft för att upprätthålla den regelbaserade internationella ordningen och stärka FN efter kalla krigets slut, så valde USA att systematiskt, och vid flera olika tidpunkter, urholka systemet.

Kritiken mot Bushdoktrinen har därför inte minst kommit att handla om hur man genom dess inrättande samtidigt öppnade Pandoras ask av osäkerhet och instabilitet. Det skapade en norm som andra mäktiga stater kunde kopiera och använda gentemot vad *de* uppfattat som "obekväma", läs oppositionella, aktörer.⁸⁷ Vi såg samma sak tillämpas av ryssarna i Tjetjenien och kineserna mot uigurerna. Det senare utvecklades efterhand till ett systematiskt förtryck utan att omvärlden har kunnat agera till uigurernas försvar och kriget i Tjetjenien som sedan dess inledning 1999 hade fördömts av väst, kunde efter 2001 inte längre kritiseras, då ryssarna åberopade terrorbekämpning utifrån en av USA etablerad norm.

I själva verket överskreds en lång rad demokratiska fri- och rättigheter genom kriget mot terrorismen som det därefter

funnits få möjligheter att agera mot. Bushadministrationen bröt exempelvis mot artikel 38 i *International Court of Justice* (ICJ)⁸⁸ och alltsedan Irakkrigets inledning har vi fått kännedom om omfattande övergrepp mot mänskliga rättigheter, inte minst med hjälp av Wikileaks som offentliggjorde ett oräkneligt antal brott mot krigets lagar som genomförts av den amerikanska militären under kriget mot terrorismen.⁸⁹ Detta, liksom förnedring av fångar i Abu Ghurayb, tortyr, till exempel i form av *waterboarding*, och hur man fängslade människor på Guantánamo utan rättsliga prövningar, väckte under en period bestörtning i hela världen (Margulies 2005; Hutson 2005)⁹⁰ men tonades snart ner när medierna vände blicken mot annan dramatik.

Efter två decennier av krig har få saker uppnåtts av det som Bush angav som mål med anfallen mot Afghanistan och Irak, men i västvärlden pratar vi numera inte så ofta eller mycket om vilka brott som begåtts av USA. Inte heller om vilka konsekvenser de här krigen fick för människorna som blev föremål för aggressionen eller för systemet i sin helhet.

Trots det mänskliga lidandet (närmare en miljon döda)⁹¹ verkar minnena av dessa krig vara utplånade när fokus kan riktas någon annanstans och mot någon annans aggression. Men för människorna som genomlevt den amerikanska aggressionen och hänsynslösheten lever de här krigen kvar och de fysiska och psykiska spåren av dem kommer att ta generationer att suddas ut. Krigen har även påverkat alla dessa människors syn på USA och väst, när de har tvingats inse att väst ser olika på människors värde, hur varmt man än talar om mänskliga rättigheter. Det i sin tur påverkar konflikterna och skapar mer aggression mot väst.